

tieus de samenstelling van alle betrokken kabinetten vermeldde, onthield het kabinet-Van Lynden ten onrechte zijn minister van marine (46) en maakte het kamerlid Vos de Wael tot Vos de Waal (47, n. 6).

G. Taal

Harry Schillings, *Toneel en theater in Limburg in de 19e en 20e eeuw* (Maastrandse monografieën XXIII; Assen: Van Gorcum, 1976, xix + 320 blz., f 39,50, ISBN 90 232 1461 7).

De 'Stichting Toernooi der Lage Landen' heeft onder meer als doel het bevorderen van het peil van het amateurtoneel in Nederland en Nederlandstalig België en schrijft daartoe jaarlijks een toernooi voor amateurtoneelgezelschappen uit. Eind 1977 werd het vijftiende toernooi gehouden en ter gelegenheid daarvan nam de stichting het initiatief een boek te laten verschijnen over het toneel in Limburg in de negentiende en twintigste eeuw. Harry Schillings (zoon van Jef Schillings en schrijver van enige dialecttoneelstukken) nam de taak van het schrijven van dit boek op zich. Hij vulde zijn eigen kennis aan met de gegevens die hij via moeizaam speurwerk vond in archieven van verschillende toneelgezelschappen en artikelen in regionale bladen.

Wanneer we de geschiedenis van het toneel in Limburg overzien gedurende de tijdperken, die in dit boek behandeld worden, dan mogen we constateren, dat het toneel zich in deze provincie ontwikkeld had tot een vorm van volkskunst, waaraan de gehele bevolking deel had.

Met deze conclusie besluit de auteur zijn boek, en het is zeker waar. Hij beschrijft de talrijke gezelschappen die met veel enthousiasme zijn begonnen en schetst hun ontwikkeling tot in deze tijd.

Hij begint met de twee voornaamste gezelschappen van de negentiende eeuw; de Société Dramatique in Roermond en de Société Momus te Maastricht. Beide groepen spelen Franse stukken en Société Momus nodigt zelfs regelmatig groepen uit Namen en Luik uit. Daarnaast ontstaat bij hen een streven tot ontwikkeling van het dialecttoneel. Aanvankelijk worden bestaande stukken omgewerkt, maar later worden ook originele dialectstukken geschreven. In vele plaatsen in Limburg zijn nu amateurgezelschappen opgericht, die hun voorstellingen vooral met de kermis en tijdens de tijd van carnaval geven. Als de voorstellingen tenminste niet door de katholieke kerk verboden worden, want door het hele boek zijn de sporen te vinden van de - veelal negatieve - invloed die de kerk op de ontwikkeling van het toneel heeft gehad.

In 1922 wordt het Zuid Limburgs Toneel door Jef Schillings opgericht, en dat blijft naast onder andere het Limburgs Volkstoneel (dat onder leiding van Piet Malherbe veel dialectstukken speelt) tot de grotere gezelschappen behoren.

Ook tijdens en na de tweede wereldoorlog blijven er steeds gezelschappen ontstaan en ook het niveau van de groepen wordt hoger. Dit wordt in niet geringe mate in de hand gewerkt door de jaarlijks weerkerende toneelwedstrijden, waar ook Belgische groepen mee wedijveren. Diverse pogingen worden ondernomen de toneelkrachten te bundelen, maar de komst van de televisie maakt een eind aan een glorierijke ontwikkeling. De mensen bleven vaker thuis, en ontwikkelden een kritische zin, waardoor het amateurtoneel schril afstak bij wat ze elke avond thuis aan kijkgenot hadden.

De auteur schetst niet alleen de opkomst en ondergang van gezelschappen, maar ook

verschillende aspecten als het dialecttoneel, de lekenspelen, de opera, de negentiende eeuwse theaters en de openluchttheaters komen aan de orde.

Hoewel de hoeveelheid feitenmateriaal het lezen soms wel bemoeilijkt, en er - zoals door de redactie in het voorwerk al gezegd wordt - nog veel punten zijn die uitgewerkt kunnen worden, geeft het boek een levendig beeld van iets dat vroeger door veel mensen met enthousiasme moet zijn beleefd en dat nu door de televisie zo verdrongen is. Als je het uit hebt, blijkt het een triest boek.

B. Sierman

E. J. M. Schmutzer, *Dutch Colonial Policy and the Search for Identity in Indonesia, 1920-1931* (Leiden: Brill, 1977, xiv + 178 blz., f 52,-, ISBN 90 04 05401 4).

Dit boek beschrijft de mislukking van een ideaal. Dat ideaal, in die tijd overigens niet beperkt tot Nederlands-Indië, kwam tegen het einde van de vorige en in het begin van deze eeuw in bepaalde koloniale kringen naar voren. Het hield een nieuwe oriëntatie van de koloniale politiek in, gericht op - in grote lijnen - de schepping, door Nederland in samenwerking met voor die gedachte open staande leiders van de Indonesische gemeenschappen, van een harmonieuze Nederlands-Indische samenleving met een eigen nationale identiteit, als voorwaarde voor de omvorming van de kolonie tot een moderne, zich zelf besturende natie. Aan de wieg van dat ideaal, dat in principe een breuk betekende met het aloude beleid van exploitatie van de koloniale gebieden ten bate van het moederland, stonden zowel de aan de Franse revolutie ontleende beginselen van een progressief en democratisch (neo-) liberalisme, als de filosofie van een humanitair calvinistisch christendom.

Tot de inbreng van de liberalen behoorden de beginselen van volkssouvereiniteit en kiesrecht, de gedachte dat de inheemsen, onder meer via de praktijk van deelname aan vertegenwoordigende lichamen, konden worden opgevoed tot rijpheid voor zelfbestuur en ook de overweging dat de overheid, zowel voor de verbetering van de materiële welvaart als voor de bescherming van de economisch zwakken in de maatschappij, het recht van ingrijpen in de ontwikkeling diende te hebben. Uit die kring kwam ook de bekende ereschuld-gedachte van Van Deventer voort: het moederland had jegens de kolonie iets goed te maken. Aan calvinistische kant - en hier was Abraham Kuiper de belangrijkste woordvoerder - werd de noodzaak van een ontwikkeling naar uiteindelijke autonomie eveneens tot op zekere hoogte erkend. Hier lag ook de nadruk op een economische verheffing, maar tevens op de morele verantwoordelijkheden en verplichtingen van de staat om, in samenhang met de wens om het christendom een ruimer armslag te geven, de waarden van de westelijke beschaving te verbreiden.

De bekende ethische richting in de koloniale politiek, in 1901 geïntroduceerd, was de neerslag van deze idealen. Op economisch gebied werd in beginsel gebroken met het systeem van *free enterprise*. Daartegenover werd een paternalistisch gekleurd beleid gesteld van leiding en bescherming geven ter ontwikkeling van de economische hulpbronnen van de kolonie, ter verhoging van de doelmatigheid van bestuur en economische bedrijfsvoering en ter verheffing van de inheemse samenleving, dat laatste door emancipatie, zelfontplooiing en eigen verantwoordelijkheid aan te moedigen, beter onderwijs te geven, groter deelname van Indonesiërs aan het bestuur toe te staan en vertegenwoordigende lichamen - en tenslotte, in 1916-1918 de volksraad- in te stellen, teneinde te komen tot een op de moderne idealen van het westen gebaseerd, zelfbesturend en, ondanks het pluralistisch karakter van de samenle-